هەرێمی کوردستانی عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستانی عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

٢٦

٢٠٠١ ـ بەرگی بیست و شەش

چاپی یەکەم ٢٠٠١

پێڕست:

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی دەستپێک ـــــ ٢٠٠١/٣/١٥ ـــــ ل ٧

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یەک ـــــ ٢٠٠١/٣/١٨ ـــــ ل ١٦

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دوو ـــــ ٢٠٠١/٣/٢٨ ـــــ ل ١٩

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە سێ ـــــ ٢٠٠١/٣/٣١ ـــــ ل ٥٦

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە چوار ـــــ ٢٠٠١/٤/٢ ـــــ ل ٧٢

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە پێنج ـــــ ٢٠٠١/٤/٩ ـــــ ل ١٠٨

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە شەش ـــــ ٢٠٠١/٤/١١ ـــــ ل١٥٤

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە حەوت ـــــ ٢٠٠١/٤/١٨ ـــــ ل١٨٠

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە هەشت ـــــ ٢٠٠١/٥/٢ ـــــ ل٢٢٥

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە نۆ ـــــ ٢٠٠١/٥/١٦ ـــــ ل٢٥٦

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دە ـــــ ٢٠٠١/٥/١٧ ـــــ ل٢٩٤

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یازدە ـــــ ٢٠٠١/٦/٤ ـــــ ل٣٣٠

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دوازدە ـــــ ٢٠٠١/٦/٥ ـــــ ل٣٤٢

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە سیازدە ـــــ ٢٠٠١/٦/٢٠ ـــــ ل٣٩٧

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە چواردە ـــــ ٢٠٠١/٦/٢٦ ـــــ ل٤٤٠

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە پازدە ـــــ ٢٠٠١/٦/٢٧ ـــــ ل٤٥١

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە شازدە ـــــ ٢٠٠١/٦/٢٨ ـــــ ل ٤٥٨

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە حەڤدە ـــــ ٢٠٠١/٦/٣٠ ـــــ ل ٥٥٠

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یەکی نارەسمی ـــــ ٢٠٠١/٣/٣٠ ـــــ ل ٥٦٩

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە یەکی نائاسایی ـــــ ٢٠٠١/٧/٢ ـــــ ل ٥٩٠

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە دووی نائاسایی ـــــ ٢٠٠١/٨/١٥ ـــــ ل ٦٣٤

القانون رقم(   )لسنة ٢٠٠١

المادة الاولى:

يوقف العمل في اقليم كوردستان بالفقرة(٢)من المادة(٣٧٧) من قانون العقوبات رقم(١١١)لسنة ١٩٦٩المعدل.

المادة الثانية:

يكون الزوج الزاني ومن زنا بها مشمولين بالعقوبة الواردة في الفقرة(١)من المادة(٣٧٧)من قانون العقوبات رقم(١١١) لسنة ١٩٦٩المعدل.

المادة الثالثة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

د.روژنوري شاويس

رئيس المجلس الوطني لكوردستان العراق

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەم پڕۆژەیەش ئاراستەی لیژنەی یاسایی وکاروباری کۆمەلاّیەتی و تەندروستی و لیژنەی پاراستنی مافی ئافرەتان ئەکەین، تکایە پڕۆژەی شەشەم بخوێنەوە.

بەڕێز حسێن عەلی کەمال:

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستاني العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار:

قرار

استنادا الى الفقرة(١) من المادة(٥٦) من قانون المجلس الوطني رقم (١)لسنة١٩٩٢وبناءً على ماعرضه العدد القانوني من اعضاء المجلس قرر المجلس الوطني بجلسته المنعقدة بتاريخ

/ /   تشريع القانون الآتي:

القانون رقم(   )لسنة ٢٠٠١

المادة الاولى:

ايقاف العمل بالقانون رقم (١٨٩)لسنة١٩٨٠الخاص بجوازالزواج من الثانية دون اذن من المحكمةاذا كانت ارملة.

المادة الثانية:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القرار.

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القراراعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

د.روژنوري شاويس

رئيس المجلس الوطني لكوردستان العراق

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پرۆژەی شەشەمیش ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و تەندروستی و پاراستنی مافی ئافرەتان دەکەین،پرۆژەی ژمارە حەوتەم بخوێنەوە.

بەڕێز حسین عەلی کەمال:

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستاني العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار:

قرار

استنادا الى احكام الفقرة(١) من المادة(٥٦) من قانون المجلس الوطني لكوردستان العراق رقم (١)لسنة ١٩٩٢وبناءاً على ماعرضه العدد القانوني من اعضاء المجلس قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ   / /   تشريع القانون الآتي:

بەڕێز شــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

المادة الثانية:

يعـاقب الزوج الزاني و من زنا بها بالعقـوبة الواردة في الفقـرة(١)من المادة(٣٧٧)من قـانون العقوبات رقم(١١١) لسنة ١٩٦٩المعدل.

بەڕێز ســــــەرۆکـی ئـەنجـــــومـــــەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ نییە، کێ ماددەی دووەم پەسەند دەکات؟..سوپاس.. کێ پەسەندی ناکات؟، بە گشتی دەنگ پەسەند کرا، ماددەی سێیەم، فەرموو.

بەڕێز شــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

المادة الثالثة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز ســــــەرۆکـی ئـەنجـــــومـــــەن:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ماددەی سێیەم؟، نییە، کەواتە ئەیخەینە دەنگدانەوە، کێ ماددەی سێیەم پەسەند دەکات؟.. سوپاس.. کێ پەسەندی ناکات؟، بە گشتی دەنگ ماددەی سێیەم پەسەند کرا، ماددەی چوارەم، فەرموو.

بەڕێز شــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز ســــــەرۆکـی ئـەنجـــــومـــــەن:

تێبینی هەیە لەسەر ماددەی چوارەم؟ نییە، کێ لەگەڵ ماددەی چوارەمە؟..سوپاس.. کێ لەگەڵ نییە؟، بە گشتی دەنگ ماددەی چوارەم پەسەند کرا، ئێستا یاساکە هەمووی دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ هەموو یاساکەیە؟..سوپاس.. کێ لەگەڵ نییە؟ بەگشتی دەنگ یاساکە پەسەند کرا، دێینە سەر پرۆژەی شەشەم، کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شــــێـــــروان نـاصح حـــــەیدەری:

بەڕێز ســــــەرۆکـی ئـەنجـــــومـــــەن.

پرۆژەی شەشەم پرۆژەی(ڕاگرتنی) یاسای ژمارە ١٨٩ ساڵ ١٩٨٠ کە تایبەتە بەمۆڵەتدان بە ژن هێنانی دووەم بێ ئاگاداری دادگا گەر ئافرەتەکە بێوە ژن بوو.

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستاني العراق

رقم القرار:
تأريخ القرار:

قرار

استنادا الى الفقرة(١) من المادة(٥٦) من قانون المجلس الوطني رقم (١)لسنة١٩٩٢وبناءاً على ماعرضه العدد القانوني من اعضاء المجلس قرر المجلس الوطني بجلسته المنعقدة بتاريخ / / تشريع القانون الآتي:

القانون رقم( )لسنة ٢٠٠١

المادة الاولى:

ايقاف العمل بالقرار رقم (١٨٩)لسنة١٩٨٠الخاص بجوازالزواج من الثانية دون اذن من المحكمة اذا كانت ارملة.

المادة الثانية:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی یاسا، فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محەمەد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە هیچ لاریمان نییە لەسەر پرۆژەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی پاراستنی مافی ئافرەتان.

بەڕێز فەوزیە عزالدین رەشید:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لێرە کاک شێروان بە یاسا خوێندیەوە کە خۆی بڕیارە، ئێمەش لەگەڵ پرۆژەکەداین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی کۆمەڵایەتی، فەرموو.

بەڕێز شەفیق ئەمین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمەش لەگەڵ پرۆژەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، رای لیژنەی ئەوقاف، فەرموو.

بەڕێز مەلا موحسن خالد موفتی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە رامان وایە کە ئەو یاسایە چۆن لە یاسای باری کەسایەتیدا هاتووە، هەر وا بمێنێتەوە، چونکە ئەگەر بگەڕێتەوە سەر یاسا بنەڕەتیبیەکە، یاساکە خۆی بەشێوەیەک دارێژراوە کە گونجاو نییە لەگەڵ شەریعەتی ئیسلامیدا، ئەم بڕیارە هەرکەسێک دەری کردبێت وەکو بڕیارێک دەری کردووە کە لە بەرژەوەندی ئافرەتایە، بەتایبەتی ئافرەتی بێوەژن کە مافێکی ئاسایی و مەشروعی خۆیەتی کە ئەوانیش مافێکی تایبەتی خۆیان هەبێت، لە رووانگەی مافی ئافرەتەوە ئێمە وەکو لیژنەی ئەوقاف ئەو رایەمان داوە، چونکە ئیسلام کە باسی ئەوە ئەکات کە چەند بەرگری لە مافی ئافرەت دەکات، ئەوەندەش بەرگری لە مافی ئافرەتی بێوەژن دەکات، کە کەسێک لێی نەپرسێتەوە، ئەگەر پیاوێک خاوەن دەسەلات بێت و بەپێی شەرع بتوانێت رەچاوی بکات و بەرێکوپێکی لەگەڵیدا بجووڵێتەوە، لەو میحنەتە رزگاری بکات، کە شەریعەت رێگای پێداوە بیهێنێت، وابزانم ئەوەیان زیاتر گونجاوە لەگەڵ مافی ئەو ئافرەتە، نەک لەگەڵ ئەوەی کە رێگای لێ بگرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس ، لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز کاکەرەش محەمەد نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو بڕیارە هەر بواری گفتوگۆ کردنی تیادا نییە، چونکە ئێمە یاسایەکمان دەرکردووە کە تیایدا بەرگریمان کردووە لە ژنی دووەم و سزامان لەسەر داناوە، لەبەر ئەوە ئەڵێین هەر دەقێک دژ بێت لەگەڵ ئەم بڕیارەدا، بەڵام بۆ سەلامەتی بابەتەکە ئەوە هەڵدەوەشێنینەوە، ئەگەر سبەی یاسایەک دانرا کە ژنی دووەمی قەدەغە کرد و، سزای بۆ دانرا، ئەوە دەگرێتەوە کە هەر ناتوانێت ژنی دووەم بێنێت، چونکە بە رەهایی هاتووە، جا لەبەر ئەوە دەبێت ئەوە هەڵگیرێت و دەسکاری ماددەکەشمان نەکردووە، تەنها بڕیارێکی ئەنجومەنی شۆڕشی باڵای عێراقییە کە هەندێ بەدەری تیادا بوو و، ئێمەش ئەو بەدەرانەمانە هەڵگرتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تکایە جارێکی تر ماددەی یەکەم بخوێننەوە تاوەکو گفتوگۆی لەسەر بکەین، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

المادة الاولى:

ايقاف العمل بالقرار رقم (١٨٩)لسنة١٩٨٠الخاص بجوازالزواج من الثانية دون اذن من المحكمة اذا كانت ارملة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو بەڕێزانەی کە تێبینیان هەیە تکایە دەستیان بەرز بکەنەوە تاکو ناونووسیان بکەین. بەڕێز مامۆستا مەلا محمود فەرموو.

بەڕێز مەلا مەحمود دێرشەوی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە راستیدا کاتێ ئێوە ئەو پرۆژەیەتان ئاراستەی لیژنەی ئەوقاف کرد، ئێوە پرسیاری رای شەریعەتتان لە ئێمە کردوە،نەک پرسیاری یاسایی، بۆیە لەسەر خۆمان بە فەرز دەبینین کە رای شەرعی نیشان بدەین،نەک رای یاسایی لەبەر ئەوەی ئەگەر رای یاساییتان بویستایە ئەوە بێگومان برادەرانی یاساناس زیاتر ئاگادارن لە ئێمە، بەلام من تێناگەم ئەو بانەک و دوو هەوایە چیە؟ لە لایەک ماددەیەکی سەربەخۆیە تاکو گفتوکۆی لەسەر بکەین، لەلایەکی تر دەڵێ بەسەر چووە و بوورێە و گفتوگۆی پێناوێ، وەکو ئەوەیە دوو برا چووبوونە راوکردن کەروێشکێک و مامزێکیان گرت، برا گەورەکە بە برا بچوکە زەعیفەکەی دەگوت «من زولم ناکەم چ حەز دەکەی مامزەکە بۆ من کەروێشکەکە بۆ تۆ، چ حەز دەکەیت کەروێشکەکە بۆ تۆ مامزەکە بۆ من »، ئەگەر بەو شێوەیە بێت ئەوە حەقی گفتوگۆی نییە ، بەلام ئەگەر رای خۆمان بلێین، رای قازی نە مەرجە و نە روکنە لە نکاحدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک حاکم سەفەر فەرموو

بەڕێز سەفەر محەمەد حسێن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە گفتوگۆی یاسای باری کەسی دەکەین کە زۆر احکامی هەیە پەیوەندی هەیە بە زواج، معلومە کە خێزان بنەمای هەر کۆمەڵگایەکە وهەروەها ژن هێنان و شووکردن مافێکی شەرعیە جا چ ئافرەت بێت یان پیاو،من حەز دەکەم ئاماژە بە بابەتێک بدەم کە گرنگە،پەیوەندی هەیە بەو بابەتانە،لەوانەیە دەیان کچ و کوڕ ماون بێ ژن و بێ مێرد ناتوانن ژن بێنن لەبەر کلفەی گران و خەرجی ژن هێنان، زۆر لەوانە تەمەنیان گەیشتوّتە سەرەوەی ٢٥ تاکو ٣٠ساڵی، ئەوەش لەوانەیە کە کێشەیەکی کۆمەلایەتی پەیدا بکات لەوانەشە کێشەی نەتەوەییشی تێدا دروست بێت ،لەراستیدا من بە پێویستی دەزانم کە لە داهاتوودا بیر لە دارشتنی پلانێک بکەینەوە بۆ

بەرنامەیەکی پەروەردەیی بۆ توعیە کردنی خەڵک بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشەیە، من لێرە داوا لە یەکێتی زانایانی ئاینی و یەکێتی ئافرەتان و ڕێکخراوەکان وحکومەت دەکەم کە بیرێک لەو کێشەیە بکەنەوە وچارەسەرێکی باش بۆ ئەو بابەتە بدۆزنەوە وەکو دابین کردنی سولفەیەکی زواج بۆ ئەو کەسانەی کە ژن دێنن یان شوو دەکەن یان هەر شتێ کە ئەو کێشەیە کەم دەکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مامۆستا مەلا محسن فەرموو.

بەڕێز مەلا موحسن موفتی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە ڕاستیدا ڕێکخستنی ژن هێنان شتێکی زۆر پێویستە، و ئێمە لەگەڵ ئەوەداین لە دادگاکاندا کاروباری ژن هێنان ڕێکبخرێت، بە لامانەوە پەسەندە کە ڕاپۆرتی پزیشکیان لێ وەربگیرێ، لەسەر ئەو ڕاپۆرتانە ئەگەر گونجاو نەبوون ئەوە ڕێگایان پێ نەدرێت و قازی ئەو مۆڵەتە نەدات، تەنها بەپێی شەرع وەکو مامۆستا فەرمووی، مۆڵەت دانی قازی بۆ ئەو شێوازانەی کە کرداری نکاحی پێ دەکرێ بە پێی شەریعەتی ئیسلام مۆڵەت دانی قازی نە مەرجە و نە ڕوکنە بۆ جێبەجێ کردنی حوکمەکانی، بەڵام ڕێکخستنی کاروباری ژن هێنان و ژن خواستن پێش ئەوەی کە ئەم کارە ئەنجام بدرێ،ئەگەر لە دەرەوەی دادگاش بڕیاری لەسەر بدرێ وەکو بەیانی باسمان کرد کە لیژنەی تایبەتی بۆ دیاری بکرێ و بەپێی ڕێنمایی پێویست و ئەو ڕاپۆرتە پزیشکیانەش اعتباری پێ بکرێ ئینجا مارەکردنەکە بکرێ، لەهەموو حاڵەتەکاندا ئێمە دەڵێین شەریعەتی ئیسلام هەموو کاتێ هەموو بنەمایەکی بردۆتەوە لای قازی تەنها لەو حاڵەتەدا نەبێت کە مۆڵەت دان و ڕەزامەندی ئەو ڕوکنێک نییە لە شێوازی نکاحەکە و نەمەرجیشە بۆ جێبەجێ کردنی گرێبەندیەکە، بەڵام هەموو ڕێکخستنێکی کاروباری خێزان و مەرجە پێویستیەکانی ئێمەش بەلامانەوە پەسەندە ئەگەر لە ڕاپۆرتەکەش بگوترێ لەگەڵ یەکتر ناگونجێن. لەڕاستیدا زۆری توخمی ئافرەت لە هەموو جیهاندا شتێکی سروشتی و بەربڵاوە و زاندراویشە، ئەو کارەساتانەی کە لە دنیا ڕوو دەدات زیاتر پیاوان باجەکەی دەدەن، ئیسلام تعددی ژنی نەکردوە بەڵکو تحدیدی تعددی زوجاتی کردوە، بۆیە ئێمە دەڵێین لە ئیسلامدا ئەو حاڵەتە بۆ حاڵەتی زەرورەتە بە ئیباحیەت ماوەتەوە نەک بۆ ئەوەی بڵێین ویستی پێ پەیدا کرابێ یان هانی خەڵک درابێ کە زیاتر لە ژنێکی هەبێ، بۆیە ئەو ایباحیەتە بۆ حاڵەتی تایبەتی و استثنائیە، وەکو خۆی بمێنێتەوە چاکترە، لەبەر ئەوەی ئافرەتێک مێردێکی هەیەو حەز دەکات ماڵەکەی لێ تێک نەچێ و ژنێکی تری بەسەر نەیەت ئەوە مافێکی شەرعی خۆیەتی، ئیسلام ڕەحم بەوە دەکات هەروەها ڕەحمیش بەو ئافرەتە دەکات کە بێوەژنە و کەس لێی ناپرسێتەوە، بۆ هەندێ حاڵەتی تایبەتی ئیسلام بیری لەوە کردۆتەوە کە ئەگەر یەکێ

لەرووی رێز و تقدیرەوە ویستی بیخاتە ژێر سایەو و عەطفی خۆیەوە نابێ کەسێ وای تێبگات کە ئەمە دەستدرێژیە بۆ سەر ئافرەت یان مافەکانی، بەڵکو ئەوپەڕی رێزگرتنە لەو ئافرەتەی کە بە لێقەوماوی ماوەتەوە، لەبەر ئەوەی هیچ کەسێ ناتوانێ وەکو مێردێک سەرپەرشتیاری ئەو ئافرەتە بکات کە لە ماڵی خۆی دەمێنێتەوە، بۆیە لە حاڵەتی پێویست ئەو فرە ژنیە شتێکی پەسەندە و شتێکی شیاوە، بۆیە ئێمە رامان وایە کە ئەو یاسایە وەکو خۆی بمێنێتەوە چونکە بەرژەوەندی زیاتری توێژی ئافرەتانی تێدایە، سوپاس.

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەرێز کاک فرسەت بەدواداچوونی هەیە، فەرموو.

بەرێز فرسەت ئەحمەد عەبدوڵلا/ سکرتێری ئەنجومەن:

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر تەماشای پرۆژەکە بکەین ، وا دیار نییە کە زیاتر لە ژنێکیان قەدەغە کردبێ یان قەدەغەی شووکردنی بێوەژنێکیان کردبێ، تەنها حاڵەتەکەی رێکخستووە، دوو حاڵەتمان لە پێشە، خێزانێک دروست کراوە دوور نییە ماڵ و منداڵی هەبێ و مافێکی مکتسبیشیان هەیە، پرۆژەیەکی ترمان هەیە هی زواجە هێشتا تەواو نەبووە و لەبەر دەست دایە، لێرە ئەگەر ئێمە مافی هەردوو لایان بپارێزین و بەرای من ئێمە ئەگەر مافی ئەو خێزانە بپارێزین کە دروست بووە منداڵیشیان هەیە باشترە لەوەی کە مافی کەسێ باشتر بڵێین ژنی دووەم بپارێزین کە هێشتان هەر پرۆژیە وخێزانی دروست نەکردووە ئەوە لەلایەک، لەلایەکی تر ژن هێنان بە مەرج رێک دەخرێ راستە رای قازی روکن نییە لە گرێبەندی ژن هێنان منیش لەگەڵ ئەوەم، بەڵام کۆمەڵێ مەرج هەیە بۆ ژن هێنانی دووەم، ١ـ کفایەتی دارایی،٢ـ بەرژوەندی مشروع ،٣ـ دەستەبەرکردنی دادپەروەری لەنێوان ئەو دوو ژنە یان زیاتریان.کێ لەو مەرجانە دەپێچێتەوە؟ نابێت پیاوەکە بیکات، لەبەر ئەوەی لە یەک کاتدا دەبێتە خسم و ناوبژیوان، ئەوەش وارد نییە لەبەر ئەوەی پیاو نابێ ناوبژیوان بێت و تقیمی خۆی بکات و تاکو بزانێ ئەو مەرجانەی تێدایە و لە هەمان کاتیشدا خسم بێت، لەبەر ئەوە بە رای من باشترین لایەن کە تقیمی ئەو مەرجانە بکات وتحقق لە راستی ئەو مەرجانە بکات، قازییە، ئەگەر هەڵە نەبم (شەرعا و قانونا) لەیاسای داندراویش وایە و لە شەریعەتی ئاسمانیش وایە، خواش و دانەری یاساکانیش گرنگیەکی زۆریان بە قازی داوە کە توخمێکی بێلایەن و پاکە لەو بابەتانەدا، سوپاس.

بەرێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک رەجب شەعبان فەرموو.

بەڕێز رەجب شـــــەعـــــبـــــان تـەیب:

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومــــــەن.

ئەگەر بوار هەبێ لەلایەنی کۆمەلایەتیەوە سەرنجی ئەو بابەتە بدەین، میللەتی کورد توشی گەلێ کارەسات هاتووە و زۆر هێرشی کراوەتە سەر، ئەنفالی دیوە و ٨٠٠٠ هەزار بارزانی لێ بزر کرا، سەرجەم میللەتی ئێمە باج دەرەکەیەتی کە زیاتر پیاوان زەرەرمەند ترن تێیدا،لێرە خوانەکات ئەو بڕیارە ببێتە کۆسپێک لە رێگای بێوەژنێک کەشوو نەکات، ئەوەش وەکو دەڵێن بەرگریەکە لە مافی ئافرەتان، لەبەر ئەوەی نابێ ئێمە تەنها تەماشای کچان بکەین دەبێ ئێمە تەماشای بێوەژنانیش بکەین، لەوانەیە کەسێ هەبێ بتوانێ ژنێکی بێ مێرد خودان بکات و لەخۆی مارە بکات لەگەڵ ئەویشدا دوو منداڵی ئەویش خودان بکات لە توانایدا هەبێ هەر یەکێکیان لە شوێنێک دانێت، لەوانەیە ئەگەر رای دادگای تێدا بێت و پرسیار لە ژنی یەکەم بکەن و ئەویش بڵێ من رازی نیم ژنی دووەمم بەسەر بێت، بۆیە لێرەدا ئەگەر نەبێتە کۆسپێک ئێمە هەموومان لەگەڵ ئەوە داین، بەڵام ئەگەر ببێتە کۆسپێکیش لەبەر دەم بێوەژنێک تاکو شوو بکات ، وەک ئەوەیە مافێکی ئەومان بزر کرد دبێ،سوپاس.

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومــــــەن:

بەڕێز کاک عبدالخالق فەرموو.

بەڕێز عـــــبــــــدالخـــــالـق زەنـگـەنـە:

بەڕێز ســــــەرۆکی ئـەنجـــــومــــــەن.

ئەگەر تەماشای ئەو یاسایە بکەین دەبینین لە ساڵی ١٩٨٠دەرچووە، تەنها مێژووەکە بەسە تاکو بزانین بەناو ئەنجومەنی شۆرشی عێراقی بۆ ئەو یاسایەی دەرکردووە، ئەوە لەو رۆژەوە دەرچوو کە شالاوی تهجیر و ترحیلی بە زۆر خەڵک بۆ دەرەوەی شوێنەکانیان کرا، بەتایبەتی کوردە فەیلیەکان و برا شیعەکانمان لە خواروو ناوەراستی عێراق، لەبەر ئەوە ئەو بڕیارە نەک هەر بڕیارێکی سیاسی بوو بەڵکو بڕیارێکی زۆر تعسوفی و نامرۆڤانە بوو، هەوڵی دەدا تاکو پیاوەکە ترحیل بکات ژنەکەی بهێنێتەوە تاکو خەڵکی تر بیخوازێ، لایەنە سیاسیەکەی زۆر گرنگە کە لەبەر چاوی بگرین، دووەمیش وەک چۆن بەڕێز کاکەرەش فەرمووی ئێمە بەیانی لەسەر ئەصلی یاساکە موافقەتمان کرد ئێستا ئەوە دەرئەنجامە، ئێمە نەمان گوتووە کە زیاتر لە ژنێک نییە لە شەریعەت و یاسای عێراق، ئەوە دەڵێ بێوەژن لە دەرەوەی دادگا وئەوە من لایەنی مرۆڤایەتی هیچ تێدا نابینم، لەبەر ئەوەی ئەو پیاوەی ئەو ژنە بخوازێ یان دەبێ زۆر جوان بێت یان سەروەتی هەبێ بۆیە دەیەوێ بیخوازێ، لەبەر ئەوە من زۆر بەپەسەندی دەزانم پەرلەمانی ئێمە ئەو بڕیارەی بەناو ئەنجومەنی شۆرشی عێراقی هەڵبوەشێنێتەوە یان تجمیدی بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاک د. ناصح فەرموو.

بەڕێز د. ناصح غەفور رەمەزان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەکو بەڕێزان باسیان کرد ئەگەر تەماشای مێژووی ئەو بڕیارە بکەین، لەساڵی ١٩٨٠ دەرچووە نەک تەنها بۆ سەر برا فەیلیەکانمان یان شیعەکانە لە خواروی عێراق بووە، بەڵکو ئەو بڕیارە بۆ شەڕە دۆڕاوەکەی قادسیە بوو، بۆ ئەو کاتە ئامادە کرا لەبەر ئەوەی پێش وەخت دەیزانی کە بێوەژن زۆر دەبێت، لەبەر ئەوە ئەو بڕیارە دەرچووە، بە رای من ئەوە رێز لینان نییە لە ئافرەتی بێوەژن، بەپێچەوانەوە ئەوە کەم کردنەوەیە لە پلە و پایەی ئافرەتی بێوەژن، چونکە ئافرەتی بێوەژنی بە پلەی دووەم و سێیەم دادەنا، ئەگەر ئەوە رێز لێنان بێت لە ئافرەتی بێوەژن، باشە بۆ رەزامەندی ئافرەتی یەکەم وەرنەگیرێ وەکو جەنابی سکرتێر باسی کرد، بۆچی لە رێگای دادگاوە نەبێت ،بۆ لە رێگەی یاساوە نەبێ؟تاکو ئەو بنەماڵەی یەکەمیش تووشی گرفت نەبن؟ بۆ رەزامەندی ئەو وەرنەگیرێ؟ وەکو باسیش کرا ئێمە سەر لەبەیانی بڕیاری ژمارە یەکمان پەسەند کرد و ئەمەش هەر لەگەڵ ئەو بڕیارەدا یەک دەگرێتەوە، بۆیە بەش بەحاڵی خۆم پەسەندی ئەو پێشنیارە دەکەم و هیوادارم هەموو لایەک ئەو بارە بە ایجابی وەرگرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

د. رزگار فەرموو.

بەڕێز د. قاسم محەمەد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەشی کۆتایی قسەکانی کاک عبدالخالق هەمان بۆ چوونی من بوو، کەئێمە بەیانی ئەوەمان تجمید کرد،دەڵێ«تکون عقوبة الحبس مدة لا تقل عن ثلاث سنوات ولا تزيد عن خمس سنوات اذا عقد خارج المحكمة زواجا اخر مع قيام الزوجية» لە بڕگەی تردا دەڵێ«لا يعمل باي نص يتعارض و احكام هذا القانون» واتا فعلا تجميد بووە و خلاص بووە،تێبینی تر لە هەمان یاسادا، «ايقاف العمل بالقانون رقم ١٨٩لسنة ١٩٨٠» ئەوەی تر شرحە پێویست ناکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڕێز زەهراخان فەرموو.

بەڕێز زەهرا حاجی تەها:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

قسەکانی من کران، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس، لیژنەی یاسایی ئەگەر بە دواداچوونتان هەبێ.

بەڕێز کاکەرەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لاریمان لەسەر قسەکەی کاک د. رزگار نییە«ایقاف العمل بالقرار رقم ۱۸۹ » بێ ئەوەی بابەتەکە زکر بکرێ لەبەر ئەوە پێشتر لەسەرەوە قرارێکمان پەسەند کردوە و لە بڕیارەکەشدا هاتووە دەڵێ« لایعمل بای نص یتعارض واحکام هذا القانون» لەبەر ئەوەی سزا داندراوە بۆ ژن هێنانی دووەم و بەبێ استثناش هاتووە بێوەژن و غیری بێوەیژن، لە ئافرەتی دووەم دەبێ مۆڵەتی دادگای تێدا بێت، ئەگەر مۆڵەتی دادگای تێدا نەبێت ئەوە سزا دەدرێ، لەبەر ئەوە پێویست ناکات، ئەگەر بەشی دووەمی ماددەکە لابدرێ ئەوە لاریمان نییە. سوپاس

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نا با روون تر بێت باشترە بۆیە بمێنێتەوە بە رای من باشترە. تێبینی تر هەیە؟ دەیخەینە دەنگ دانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی یەکەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟پێنج دەنگ پەسەندی ناکات، ماددەی یەکەم بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری :

المادة الثانية:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە،دەیخەینە دەنگدانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی دووەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟ ماددەی دووەم بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

المادة الثالثة:

ينفذ هذا القانون اعتبارا من تاريخ نشره من جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ نییە،دەیخەینە دەنگدانەوە. ئەو بەڕێزانەی ماددەی سێیەم پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، کێ پەسەندی ناکات؟ ماددەی سێیەمیش بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

هەموو یاساکە دەخەینە دەنگدانەوە ئەو بەڕێزانەی یاساکە پەسەند دەکەن دەستیان بەرز بکەنەوە،

کێ پەسەندی ناکات؟پێنج دەنگ پەسەندی ناکات، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا. خاڵی حەوتەمی بەرنامەی کارمان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خاڵی حەفتەم ، پرۆژی مستحق بوونی مندالانە بە نەفەقە لەو رۆژەوەی کە باوکیان مەسرەفیان لێ دەبڕێ

بسم الله الرحمن الرحيم

بأسم الشعب

المجلس الوطني لكوردستاني العراق

رقم القرار:

تاريخ القرار:

القرار

استنادا الى احكام الفقرة(١) من المادة(٥٦) من قانون المجلس الوطني لكوردستان العراق رقم (١)لسنة ١٩٩٢المعدل، وبناءاً على ماعرضه العدد القانوني من اعضاء المجلس، قرر المجلس الوطني لكوردستان العراق بجلسته المنعقدة بتاريخ / / تشريع القانون الآتي:

القانون رقم( )لسنة ٢٠٠١

المادة الاولى:

تعتبر نفقة الاولاد دينا في ذمة ابيهم من وقت امتناع الاب عن الانفاق.

المادة الثانية:

لايعمل بأي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

المادة الثالثة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الرابعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی راتان تکایە.

بەڕێز کاکەرەش نەقشبەندی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ دەقی پرۆژەکەین و هیچ لاریمان لەسەر نییە ، سوپاس.

یاسای لەکارخستنی یاسای ژمارە (١٨٩)ی ساڵی (١٩٨٠)

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق

ژمارەی دەرهێنان: ١٠

رۆژی دەرهێنان: ٢٠٠١/٦/٣٠

پشت بە حوکمەکانی برگە (١)ی ماددەی (٥٦) و ماددەی (٥٣) لە یاسای ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٩٢)و، لەسەر داواکردنی ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی ئەنجومەن و ئەو یاساکارییەش کە ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق لە دانیشتنی ژمارە(١٦)ی رۆژی (٢٠٠١/٦/٢٨)یدا ئەنجامی داوەو بەپێی ئەو دەسەڵاتەش کە برگە(٣)ی یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی ١٩٩٧پێمانی داوە، بریاری دەرهێنانی ئەم یاسایەی خوارەوەمان دا:

یاسای ژمارە(١٠)ی ساڵی (٢٠٠١)
لەکارخستنی یاسای ژمارە (١٨٩)ی ساڵی (١٩٨٠)

ماددەی یەکەم:

یاسای ژمارە(١٨٩)ی ساڵی (١٩٨٠)کە تایبەتە بەوەی پیاو بۆی هەبێ بەبێ ئیزنی دادگا ژنی دووەم بهێنێ ئەگەر بێوەژن بێت، لە کار دەخرێ.

ماددەی دووەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە بەرکار.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوکردنەوەی لە(وەقایعی کوردستان)دا دەخرێتە بەرکار.

د.رۆژ نوری شاوەیس

سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق